

Søndersøs historie

Landskabet omkring søen er et istidslandskab med bakker, smeltevandsdale og søer. Geologer mener, at søen er et såkaldt dødishul, opstået ved at en kæmpe stor isblok først er smeltet længe efter den øvrige is, fordi den var isoleret af ler og grus. Da isen endelig smeltede, opstod et stort hul, idag kaldet Søndersø. Søen har gennem tiderne været en vigtig fiskesø. Allerede for 10.000 år siden var her fiskere. Ved lavvande kan man finde deres fiskespyd. Søens sidste private ejer forsøgte omkring 1865 at udtørre søen for at inddrage de 135 ha. til landbrugsjord. Det mislykkedes heldigvis. Søen var og er et udtømmeligt kar - der er mange underjordiske kilder, der leverer vand til søen. I 1871 blev søen overdraget til Københavns Kommune, der længe havde været ude efter nye kilder til drikkevandsformål. I 1874-75 blev det første damppeanlæg opført, og der kunne nu dagligt pumpes 7000 m³ frisk drikkevand til Egebjergene. Herfra kunne vandet løbe af sig selv ind til København. Afvandingen af søen sker gennem Værebrosystemet til Roskilde fjord ved Jyllinge. I oldtiden har vandingssystemet været sejlbart og stået i forbindelse med Mølleåsystemet. Der indvindes ikke drikkevand fra Søndersø længere. Furesø Kommune købte søen i juli 2012.

Flora

Floraen omkring søen er meget artsrig og tilhører fortrinsvis de fugtige biotoper, men her findes også en artsrig overdrevsvegetation. Elle-og askeskov veksler med åben løvskov og en tæt underskov. Der er mange åbninger i skoven omkring søen, så man mange steder har søudsigt.

Fauna

Det vekslende landskab og søen giver enestående muligheder for mange fuglearter. Om foråret kan man nyde en sand fuglekoncert fra mere end 50 fuglearter. De mange krat giver plads til en stor nattergalebestand, og gøgen kukker lystigt ved Søndersø i maj og juni.

Skovhuset

Udstillingshus og ramme om kulturelle aktiviteter

Ballerupvej 60, 3500 Værløse. Tlf. 72 35 61 40.

Tlf.tid. Man., ons- og fredag kl. 10-12.

Mail: skovhuset@furesoe.dk

www.skovhus-kunst.dk

www.facebook.com/skovhuskunst

Udstillingsåbent: Ons-, lør-, søn- og helligdage kl. 11 - 17.
Entré kr. 50 – gratis for medlemmer af Støtteforeningen Skovhusets Venner (særudst. halv pris)

Skovhuset ligger 12 min. gang fra Værløse S-station. Eller tag bus 152, 154E og 500S til Skovhusets røde porte på Ballerupvej 60.
Bevægelseshæmmede: Intern P-plads ved huset, hvor handicapvenlig adgang til underetage og elevator forefindes. Kør ad Søndergårdsvej, Mosevej og ad Stien til venstre ind i skoven. Se kort på www.skovhus-kunst.dk

Folderen er produceret af Skovhuset ved Søndersø. Som forlæg har vi efter velvillig tilladelse anvendt Hans Jørgen Hansens bog "Stier i Værløse 1" og Ib Friis' tegninger fra bogen. Endvidere har vi anvendt oplysninger fra "Landskabs- og plejeplan for Søndersø 1992" samt oplysninger fra Furesø Kommune og Hjerteforeningen.

©Skovhuset ved Søndersø og Niels Plum
Tekstredaktion Birthe Bisgaard-Liljestrand – foto og grafisk produktion Niels Plum. 3. oplag - november 2013.

Søndersø er en blinkende perle i Værløse. Man kan gå turen rundt på en god times tid, der er bekvemme stier (også med barnevogn) hele vejen rundt - og bænke mange steder.

Start og slut turen ved SKOVHUSET.

Kombiner en naturoplevelse med en kunstoplevelse inde i Skovhuset - og nyd en velfortjent forfriskning i Skovhusets dejlige café med den smukke udsigt. Rigtig god fornøjelse.

FURESØ
KOMMUNE

Furesø Kommune er en af Nordsjællands smukkeste kommuner, omgivet af skov og søer i et betagende istidslandskab. Der bor ca. 38.300 indbyggere i kommunen, fordelt på Værløse, Hareskovby, Jonstrup, Kirke Værløse og Farum.

Furesø Kommune støtter Skovhuset og har muliggjort mange af husets aktiviteter.

Skovhuset ved Søndersø

Skovhuset var oprindeligt et herskabeligt sommerhus, opført i 1923 af birkefuldmægtig Bang. I 1934 blev huset købt af fabrikant Hindsgaul - ham med voksmannequinerne - til helårsbeboelse. Hindsgaul var en festlig mand. Det siges, at de lokale bønder blev udkommanderet til at danne fakkelvagt ved familiens fester! Huset blev efter Hindsgaul-ægteparrets død købt af Værløse Kommune, der i 1977 lod en gruppe kunstinteresserede borgere indrette huset til udstillingsbrug. Skovhuset blev i 1997/98 ombygget til det nuværende udseende af arkitekt Jørgen Gabriel.

Siden 1977 har huset haft over 300 vekslende udstillinger af samtidskunst af høj kvalitet. Det drives af kunstinteresserede borgere på frivillig basis med forankring i en ansat kunstnerisk leder. Huset får driftsstøtte af Furesø Kommune, der også er repræsenteret i Skovhusets bestyrelse. Skovhuset støttes endvidere aktivt af det lokale erhvervsliv og fonde. Udover udstillingerne bruges huset til koncerter - klassisk og jazz - til foredrag, teaterforestillinger og lyrikoplæsninger. Desuden rummer huset en Skole for Kunst, Design og Arkitektur, samt kunstformidling til skoler og daginstitutioner.

Skovhuset Venner er en støtteforening, der yder økonomisk støtte til aktiviteterne, udgiver et medlemsblad med omtale af udstillingerne og - ikke mindst - stiller værter til rådighed for udstillingerne.

Turen omkring søen

Motionsstien - Søndersø hjertesti er etableret af Ballerup-Furesø lokalkomite

1. Skovhusets P-plads ved Ballerupvej 60.
2. Gå fra P-pladsen gennem Skovhusets lille skov, hvor man bl.a. finder bøg, ask, elm, birk, fuglekirsebær og en smuk magnolia. Gå forbi Skovhuset - drej til venstre og gå ned mod søen.
3. Gå til højre ved søen. Højt oppe på skrænten findes nogle af Værløses mest attraktive villaer med en enestående udsigt.
4. Ved Jomfrubakken møder vi en tværgående sti, der fører op til Søndersøskolen og Værløse Svømmehal. Stien kaldtes tidligere Soldaterstien; her var engang en livlig trafik af soldater fra Værløselejren, der anvendte denne smutvej til Værløse station, når de skulle på orlov eller var for sent på færde på tilbagevejen.
5. Fortsæt langs søstien og nyd det skærmende ly af elletræer og hvidtjørn. I de gamle elletræer holder flagspætter til i reder, der hugges ind i træerne. De forladte huller bliver flittigt brugt af småfugle. I gamle dage snittede træskomageren sine træskobunde af elletræet og spånerne blev – som på Bornholm – brugt til røgning. Hvidtjørnens hårde ved blev bl.a. brugt til økseskafter.

6. Hvor stien passerer en grøft, kan man holde til højre og se Præstesøen, omgivet af mose, eng og overdrev. Søen afvander til Søndersø og vandspejlet følger dennes. Navnet? Ja, det kommer af, at fiskeretten i gamle dage var tillagt præsten i Kirke Værløse. Pt. går der okser og græsser på arealet ved søen.
7. Til højre ser vi Flyvestation Værløse. Den gam-

le landsby Bringeblev omdannet til flyveplads før 2. verdenskrig og udbygget af tyskerne, efter at de havde besat flyvepladsen den 9. april 1940. Området bærer præg af de militære formål, bl.a. ser man det solide nærkamphus, der tidligere har været del af et fredeligt landbrug. Flyvestationsarealet er overdraget til statslige ejere, men Furesø Kommune indgår som samarbejdspartner.

8. Stien er nu igen tæt på søen. Snart ses Tibberup Å, der forenes med afløbet fra Søndersø og bliver til Mølleå/Jonstrup Å. I dag er det en beskeden strøm, men tidligere var åen så vandrig, at den kunne bruges til at drive en vandmølle i Jonstrup. Med tiden blev mølledriften for gammeldags og blev opgivet i 1814. Åen ender via Værebros Å i Roskilde fjord. På det mosedede terræn fandtes en stor bevoksning af kæmpebjørneklo. Det antages, at de første frø blev bragt til Danmark ved transporten af Bertel Thorvaldsens statuer, da de blev flyttet fra Italien til København. Man brugte frøene som beskyttende emballage. Det har man senere fortrudt. Planterne indeholder æterisk olie, der kan give kløende, brandsårslignende udslæt – så pas på. Den bekæmpes i dag af får og mennesker og er knapt mere at finde.

9. Længere fremme passerer vi Søndersø Vandværk, der fra 1874 var en vigtig del af Københavns vandforsyning. Vandværket leverede 30.000 m³ vand dagligt.

10. Vi kommer igen ned til søbredden, hvor en træbro giver mulighed for en smuk udsigt over søen og et blik til fuglelivet. Toppet lappedykker ses i territoriekampe om foråret. Senere kan man måske få øje på den karakteristiske flydende rede. Blishønen holder også til her. Se efter ungerne røde pandebliks og se også informationstavlen her.

11. Følg den asfalterede vej langs søen frem mod Ballerupvej. På græsrabatterne og i skovbunden ses tit vinbjergsnegle, som menes indført til landet af munkene i middelalderen. Læg mærke til lystfiskerforeningens smukke "indsø" og det hyggelige "bamsehus".

12. Så er vi tilbage til Skovhuset. Følg stien til højre. Måske vil et velfortjent hvil i huset, med kunstudstilling og den økologiske café, være på sin plads?